

УДК 81'282

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/39-1-29>**Тетяна ГРОМКО,***orcid.org/0000-0002-4661-4302*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови

Центральноукраїнського державного педагогічного університету

імені Володимира Винниченка

(Кропивницький, Україна) *gromkotv@gmail.com*

ПОЛЬОВА ОРГАНІЗАЦІЯ (ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ) ЛІНГВАРІЮ ГОВІРКИ НА ОСНОВІ ДЕСКРИПЦІЇ

У статті розглядається специфіка представлення лексико-семантичного поля в говірці як лексичний рівень лінгварію говірки – організованої системи. Дослідження лексико-семантичних засад формування семантичних полів за лінгварієм говірки як мовної системи та параметричний аналіз одиниць говіркового мовлення демонструє необмежені синхронічними рамками мовного матеріалу їх властивості. Лексико-семантичне поле як сукупність мовних одиниць у межах говірки відображення понять, предметів чи функціонального збігу позначених явищ представлено у вигляді його гіперо-гіпонімічних складників. Сукупність семантичних полів становить семантику говірки як мовної системи та вказує на багатство її лінгварію загалом. При цьому семантична структура поля в лінгварії говірки, що відображає системні властивості слів, складається з таких частин: 1) ядро поля представлено гіперсемою, яка може бути позначена гіперонімом у методичних цілях – для однотипності опису та зручності аналізу відношень сем у полі; 2) центр поля складається з одиниць, що мають інтегральне, загальне з ядром і один з одним значення, і розмежовується диференційними значеннями; 3) периферія поля включає одиниці, найбільш віддалені у своєму значенні від ядра, а в говірковому дискурсі мають контекстуальне значення, адже семантичне поле будується за вилученням лінгварію з текстів. Периферійні проширки поля через представлення в мовленні контактують з іншими семантичними полями, цим самим утворюючи лексико-семантичну безперервність лінгварію говірки як мовної системи; 4) фрагменти поля за своєю семантикою утворюють окрему гіперо-гіпонімічну структуру, як правило, різнотипного складу. Трактуювання лексико-семантичного поля як сукупності мовних одиниць, об'єднаних спільністю змісту, які відображають предметну чи функціональну подібність позначуваних явищ, теоретично підтверджує польову організацію говірки як мовної системи, що творить у її рамках окремі мікросистеми. Специфіка представлення лексико-семантичного поля в говірці полягає у розширенні семантичних груп за рахунок не лише загальномовної лексики, а й вузьколокальних лексичних говіркових одиниць.

Ключові слова: діалектологія, говірка, лінгварій, лексико-семантичне поле, говіркове мовлення, параметричний аналіз одиниць, моноговіркова дескрипція.

Tetiana HROMKO,*orcid.org/0000-0002-4661-4302*

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

(Kropyvnytskyy, Ukraine) *gromkotv@gmail.com*

FIELD ORGANIZATION (LEXICO-SEMANTIC FIELD) OF THE LINGUAL OF SUBDIALECT ON THE BASIS OF DESCRIPTION

The article considers the specifics of the representation of the lexical-semantic field in the subdialect as the lexical level of the linguistics of speech – an organized system. The study of lexical and semantic principles of formation of semantic fields in the linguistics of speech as a language system and parametric analysis of units of the subdialect demonstrates their properties unlimited by the synchronous framework of language material. The lexical-semantic field as a set of linguistic units within the speech of the reflection of concepts, objects or functional coincidence of the marked phenomena is presented in the form of its hypero-hyponymic components. The set of semantic fields constitutes the semantics of speech as a language system and indicates the richness of its linguistics in general. The semantic structure of the field in the linguistics of speech, which reflects the systemic properties of words, consists of the following parts: 1) the core of the field is represented by a hypersem, which can be denoted by a hyperonym for methodological purposes – for uniformity of description and ease of analysis; 2) the centre of the field consists of units that have an integral, common to the core and with each other, the value and is delimited by differential values; 3) the periphery of the field includes the units

furthest in meaning from the core, and in a subdialect discourse – have a contextual meaning, because the semantic field is built by removing the linguistics from the texts. Peripheral layers of the field through representation in speech contact other semantic fields, thereby forming the lexical-semantic continuity of the linguistics of speech as a language system; 4) fragments of the field in their semantics form a separate hypero-hyponymic structure, usually of different types of composition. The interpretation of the lexical-semantic field as a set of language units united by a common content that reflect the substantive or functional similarity of the denoted phenomena, theoretically confirms the field organization of speech as a language system that creates separate microsystems. The specificity of the representation of the lexical-semantic field in speech is the expansion of semantic groups due not only to the common language vocabulary, but also to narrow local lexical speech units.

Key words: *dialectology, subdialect, lingual, lexical-semantic field, subdialect speech, parametric analysis of units, monoidiom description.*

Постановка проблеми. У наш час серед різнотипних студій діалектних явищ і в зарубіжному, і у вітчизняному мовознавстві особливе місце посідають спроби вивчення лексики діалектів та окремих говірок, до того ж за спеціальними питальниками. Такі підходи до цього складного явища не повністю відображають його суть і потребують наукової інтерпретації та кваліфікації. Тому актуальності починають набувати дослідження говіркового мовлення, зокрема запропонована нами моноговіркова дескрипція, що включає у себе вивчення лексико-семантичного рівня говірки як мовної системи, тобто з опорою на лінгвістичні способи аналізу мовних і мовленнєвих одиниць лінгварію за текстовими даними. Такі підходи фокусуються також на тому, що парадигма сучасного мовознавства відзначається зверненням до мовної практики реальних носіїв мови реальних мовних колективів у часі й просторі. Утвердження в лінгвістиці нових підходів закономірно призводить до актуалізації описового та ідеографічного методів дослідження усного мовлення, а також системності у вивченні окремих природних мовних систем (наприклад, говірки), зокрема лексичного їх рівня.

Аналіз досліджень. Лексика як складна і різнопланова сукупність слів у лінгвістиці завжди бачиться феноменом широкоаспектних досліджень. Одна з актуальних лінгвістичних проблем – теоретичне осмислення лексико-семантичних полів у складі певного лінгварію як мовної системи. У лінгвістиці цим питанням свого часу займалися дослідники польового устрою окремих лексичних систем Л. Вайсгеберг, Ф. Дорнзайф, А. Йолес, В. Порциг, З. Попова, Г. Щур, М. Кочерган та ін. Загалом погляди цих та інших науковців зводяться до бачення лексико-семантичного поля способом відображення дійсності, певною системою, що складається з компонентів, пов'язаних єдиним семантичним компонентом та структурно організованим співвідношенням ядра й периферії.

Мета статті – розкриття лексико-семантичних засад формування семантичних полів за лінгва-

рієм говірки як мовною системою та параметричним аналіз одиниць говіркового мовлення.

Виклад основного матеріалу. Лексика говірки як основний масив і центральний пласт її лінгварію є водночас і своєрідною системою лексико-семантичних полів – найбільших парадигматичних об'єднань. При цьому семантичне поле говірки мислиться як найбільша смислова парадигма її мовної системи. Специфіка цієї парадигми полягає в об'єднанні слів (фразеологізмів, смислових словосполучень тощо), значення яких мають одну загальну семантичну ознаку. Примітним до методу семантичного поля параметричного аналізу одиниць лінгварію говірки як мовної системи (а запропонований нами аналіз провадиться за дескрипцією) є позиція німецького вченого Й. Тріра, який у своїй праці (Trier, 1974) розглядав мову окремого періоду як сталу та відносно замкнену систему, у якій слова мають певний зміст, до того ж цей зміст залежить від смислового поєднання їх з іншими словами.

Поняття «поле» визначається в лінгвістиці як «сукупність мовних ... одиниць, об'єднаних спільністю змісту (іноді – спільністю формальних показників) і відображає понятійну, предметну чи функціональну схожість позначуваних явищ» (Кузнецов, 1990). Однією з основних категорій теорії поля стало поняття «інтегральна семантична ознака», яке позначає сему, що наявна в значенні кожного члена поля і виражається словом з найбільш загальним значенням. Як інтегральна за відношенням до членів поля така ознака виступає диференційною за відношенням до суміжних полів.

У лінгвістиці з поняттям «поле» пов'язуються терміни «понятійне поле», «семантичне поле» та «лексико-семантична група», що орієнтовані на т. зв. «польовий» принцип вивчення лексики.

Оскільки семантичне поле є такою системою мови, завдяки якій здійснюється вивчення семантичних змін, то дослідження лексики говірки в аспекті польової організації може актуально верифікувати такий досвід в ономасіологічному та семасіологічному напрямах. Семасіологічний під-

хід, на думку Ю. М. Караулова, належить до домінантних (Караулов, 1981: 57), тому що лексико-семантичне поле трактується ним як група слів певної мовної системи. О. О. Селіванова визначає семантичне поле парадигматичним об'єднанням «лексичних одиниць певної частини мови за спільністю інтегрального компонента значення (архісеми)» (Селіванова, 2006: 281). А В. В. Левицький указує, що елементи семантичного поля об'єднані спільністю позамовних зв'язків і відношень (Левицький, 2006: 212). Таким чином, нині семантичне поле трактується як спосіб відображення системної організації словника окремої мовної системи, а в нашому випадку – говірки.

Семантичне поле лінгварію говірки – це сукупність лексичних одиниць, об'єднаних спільністю змісту, яка відбиває понятійну, предметну чи функціональну подібність означуваних явищ. Як семантико-парадигматичне утворення, якому притаманна певна «автономність і специфічні ознаки організації» (Селіванова, 2006: 78), у лінгварії говірки лексико-семантичні поля є відносно автономними, адже говіркові мовні одиниці пов'язані між собою, що засвідчується багатозначними словами, які входять своїми значеннями до різних полів (Уфимцева, 1962: 191). Наприклад, лексико-семантичне поле «Овочі» в говірці пов'язане з такими полями, як «Городництво», «Сільське господарство», «Будівлі для зберігання збіжжя», «Кулінарія», «Обряди» тощо. Семантичні поля характеризуються зв'язком слів або їх окремих значень, системною семантичною зв'язністю, що «забезпечує безперервність смислового простору (Русанівський, 1988: 92).

Увесь лексико-фразеологічний фонд говірки як мовної системи утворює цілісне поле, яке ділиться на підпорядковані поля – макрополя, а ті, своєю чергою, на ще дрібніші поля і т. д. аж до мікрополів. Таким чином, лексико-фразеологічний фонд говірки (як і мови загалом) має ієрархічну структуру. Усередині семантичного поля існують різноманітні системні зв'язки, які й перетворюють поле на т. зв. семантичну сітку, яка опосередковує погляд говірконосія як носія мови на екстралінгвістичну реальність.

Основними характеристиками семантичного поля є його включеність до ієрархії, системність його будови, взаємозумовленість його членів, відносна автономність у складі ієрархії, діалектика континуальності та дискретності його внутрішнього простору, психологічна реальність, а також наявність когнітивного субстрату, описуваного у вигляді фрейму. За характером мовних десигнаторів поля поділяються на лексико-семантичні, фразео-семантичні, морфолого-синтаксичні, гра-

матичні. У наш час за характером зв'язків між членами поля психолінгвісти виділяють також асоціативні поля. Як поля або мікрополя можуть розглядатися морфологічні парадигми слів, варіантні (синонімічні), ідеографічні (тематичні) та ін.

Польовий підхід до лексико-фразеологічного фонду говірки дозволяє розглядати мовну семантику на гіперлексичному рівні, тобто не на рівні окремих лексичних і фразеологічних значень, а на рівні груп номінативних одиниць. З цих позицій значення говіркових мовних одиниць, що входять до поля, постають як модифікації загальнономовно-польового значення.

Семний склад і будова лексичного значення слова визначається сусідством слова з іншими словами у складі поля, а також тим осередком, яке його значення посідає у фреймі поля. У цьому проявляється системний характер мовного відображення дійсності говірконосіїв. Говіркова своєрідність семантики лексико-фразеологічних полів проявляється в різних аспектах. В одному випадку предметна галузь носить універсальний (міжговірковий, міждіалектний) характер, і специфіка семантичного поля проявляється в особливостях осмислення предметної галузі, її відображення у свідомості, її раціональної і емотивної оцінки. Так, носії різних говірок, звертаючись до однієї і тієї ж предметної галузі, дещо по-різному подумки поділяють її на частини, по-різному категоризують її фрагменти, по-різному переосмислюють їх. Ця своєрідність простежується у семантичному (сигніфікативному) і прагматичному (конотативному) аспектах.

В іншому випадку говіркова специфіка виявляється в денотативному аспекті. При цьому сама предметна галузь відзначена рисами говіркової самобутності у диглосії на тлі літературного узусу і діалектного континууму, а також еквівалентності мовних одиниць (слів і фразеологізмів), що входять до складу поля, а тому і специфіку їх семантики і прагматики. Таким об'єктом дослідження виступає семантичне поле, яке часто кваліфікується мовознавцями як тематична група лексики і фразеології. Це своєрідне об'єднання слів за денотативною ознакою, адже саме денотативна віднесеність і приналежність усіх її членів до однієї частини мови відрізняє тематичну групу від усіх інших лексичних угруповань. Парадигматичні відношення між лексичними одиницями тематичної групи є своєрідним дзеркальним відображенням відношень між явищам навколишньої дійсності. Особливо яскраво така позамовна зумовленість відношень виражена в блоках географічної лексики і семантичного поля «Ландшафт».

Такий зіставний аспект відображення семантичних полів у говірці полягає у порівнянні матеріалу, зібраного за попереднім т. зв. тематичним опитуванням (Громко, 2017: 25) і вилученого з говіркового мовлення (Громко, 2021: 116).

Семантичне поле вважається найоб'ємнішим ономасіологічним і семантичним угрупованням слів. Як певна ієрархічна організація слів семантичне поле об'єднане одним родовим значенням і представляє в лінгварії говірки як мовній системі певну семантичну сферу, наприклад, ландшафт. Ономасіологічною властивістю семантичного поля є те, що в його основі знаходиться гіперсема, що позначає клас об'єктів: «рельєф», «рослинистість» тощо. Семасіологічна характеристика поля полягає в тому, що його члени співвідносяться один з одним за інтегрально-диференційними ознаками у своїх значеннях. Це дозволяє їх об'єднувати й роз'єднувати в межах одного семантичного поля. Так, у складі семантичного поля «Рослинистість» виділяються ознаки «рослинистість в окремому місці» (*чагарник, поросль, посадка*), а в семантичному полі «Місце» (географічна лексика) – «низина, поросла кущами», «заросла територія», «ділянка поля, засаджена деревами і кущами» – представлені цими ж лексемами (див. (Громко 2018)).

Семантичне поле відрізняється від парадигми такими положеннями:

1) парадигма, включаючи і лексико-семантичну групу, має у своєму складі однозначні співвідношення лексичних одиниць (синонімія / антонімія / гіперо-гіпонімія тощо), семантичне поле являє собою організацію неоднозначних співвідношень (гіперо-гіпонімія + синонімія / антонімія);

2) парадигма – це об'єднання граматично однорідних лексичних одиниць (іменників, прикметників, дієслів та ін.), а семантичне поле може бути представлене граматично різними лексичними, фразеологічними, лексико-граматичними одиницями;

3) якщо парадигма є відносно відокремленою лексико-семантичною організацією, то семантичне поле у своїх найбільш віддалених від загального родового значення зонах стикається і перетинається з іншими полями, утворюючи суміжні синкретичного простору.

Такі попередні спостереження в рамках дескрипції говірки показують, що її лексична система, як і система мови, неперервна у своїх семантичних відношеннях.

Залежно від представлення семантичного поля різними одиницями об'єднання граматично однорідних лексичних одиниць виділяються *структурні* типи полів: лексичне (складається або

з іменників, або з прикметників, або з дієслів та ін.), лексико-граматичне (іменник і дієслово, прикметник і іменник тощо), лексико-словотвірні (однокореневі похідні слова). Залежно від складу і значення лексичних одиниць – структурно-семантичні типи поля: поле однотипного складу (куди входить синонімічне семантичне поле, антонімічне синонімічне поле, гіперо-гіпонімічне семантичне поле) і поле різнотипного складу, або синкретичне поле, що має в основі смислової організації гіперо-гіпонімічну структуру, яка наповнюється синонімічними, антонімічними та іншими парадигмами. Саме до останніх належить основний арсенал семантичних полів, що закладений в основу ідеографічного словника говірки, наприклад: «буряк, beta l.» *буряк*; «кормовий буряк, beta vulgaris l. subsp. vulgaris convar. crassa alef.» *кормовий буряк, буряк на корм, буряк для скотини, буряк для худоби, буряк*; «цукровий буряк, beta vulgaris convar. crassa alef. var. altissima doll.» *білий буряк, цукровий буряк, сахарний буряк, солодкий буряк, буряк для запікання*; «червоний буряк, beta vulgaris convar. crassa alef. var. conditiva alef.» *красний буряк, бордо, бурячковий, буряк на борщ, вінегретний буряк, дієтичний буряк, столовий буряк*; «вид столового буряка з біло-червоними смугами» *борщовий буряк, рябий буряк, рябець, солодкий борщовий буряк*.

При цьому семантична структура поля в лінгварії говірки складається з таких частин:

1) ядро поля представлене гіперсемою, яка може бути позначена гіперонімом у методичних цілях – для однотипності опису та зручності аналізу відношень сем у полі:

2) центр поля складається з одиниць, що мають інтегральне, загальне з ядром і один з одним значення, і розмежовується диференційними значеннями;

3) периферія поля включає одиниці, найбільш віддалені у своєму значенні від ядра, а в говірковому дискурсі мають контекстуальне значення, адже семантичне поле будується за вилученням лінгварію з текстів. Периферійні прошарки поля через представлення в мовленні контактують з іншими семантичними полями, цим самим утворюючи лексико-семантичну безперервність лінгварію говірки як мовної системи.

4) фрагменти поля за своєю семантикою утворюють окрему гіперо-гіпонімічну структуру, як правило, різнотипного складу.

У лексико-семантичному полі виокремлюються певні компоненти – підполя, а вони вербально реалізуються в мовних одиницях говірки (словах, словосполученнях, фразеологізмах). Так,

говірковий лінгварій структурно репрезентує компоненти «Підвищення», «Рівнина», «Низина» лексико-семантичного поля «Рельєф», а реалізація першого з них в говіркових одиницях «Підвищення» – *белебінь, белебінь, бугор, висота, височинь, височінь, возвищення, підвищення, гора, гірка, горб, горгош, горгоша, торгош, торгоша* та ін. Тому лексико-семантичне поле цієї говіркової мікросистеми складається з ядра і периферії з відповідними особливостями критеріїв (Никитин, 1988: 102–108). До ядра входять уживані в літературному вжитку загальноприйняті слова з інтегральним значенням («великий горб, підвищення» *гора, висота, курган, куча, пагорб*), а периферію становлять слова з малою частотністю вживання та стилістичною забарвленістю значення (семемним набором на зразок «підвищення уздовж узбіччя дороги» *боки, гора, збок, звишя, підгорок, приступ*). Периферійні елементи важливі для говіркового лінгварію, оскільки вони з іншими семантичними полями утворюють лексико-семантичну цілісність мовної системи.

Визначення І. М. Кобозевою лексико-семантичного поля як «сукупності мовних одиниць, об'єднаних спільністю змісту, які відображають предметну чи функціональну подібність позначуваних явищ» (Кобозева, 2000: 99), має паралель у трактуванні лексико-семантичних полів говірки як мовної системи, оскільки виразно постає в ній окремою мікросистемою з ядром і перифе-

рією, які «організують семантичні розгортання групи» (Кочерган, 2008: 138) за рахунок не лише загальномовної лексики, а й вузьколокальних лексичних говіркових одиниць.

Таким чином, лексика лінгварію говірки є особливим чином організована система, що відображає системні властивості слів. Дослідження лексико-семантичних засад формування семантичних полів за лінгварієм говірки як мовною системою та параметричний аналіз одиниць говіркового мовлення демонструє необмежені синхронічними рамками мовного матеріалу їх властивості. Лексико-семантичне поле як сукупність мовних одиниць у межах говірки відображення понять, предметів чи функціонального збігу позначених явищ представлено у вигляді його гіперо-гіпонімічних складників. Сукупність семантичних полів становить семантику говірки як мовної системи та вказує на багатство її лінгварію загалом. Трактування лексико-семантичного поля як сукупності мовних одиниць, об'єднаних спільністю змісту, які відображають предметну чи функціональну подібність позначуваних явищ, теоретично підтверджує польову організацію говірки як мовної системи, що творить у її рамках окремі мікросистеми. Специфіка представлення лексико-семантичного поля в говірці полягає у розширенні семантичних груп за рахунок не лише загальномовної лексики, а й вузьколокальних лексичних говіркових одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Громко Т. В. Географическая лексика центральноукраинского региона как объект украинской диалектологии. *Regional socio-humanitarian researches: history and contemporaneity: materials of the VII International scientific conference on January 25–26, 2018. Prague: Vědecko vydavatelské centrum “Sociosféra-CZ”, 2018. С. 24–26.*
2. Громко Т. В. Семантика народних географічних термінів говірки села Піщаний Брід Добровеличківського району. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки. Studia semasiologica.* Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Випуск 160. С. 202–217.
3. Громко Т. В. Сучасні лексикографічні технології опису говірки як мовної системи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Випуск 46. Т. 1. Одеса: Гельветика, 2021. С. 114–117.
4. Караулов Ю. Н. Лингвистическое конструирование и тезаурус литературного языка. Москва: Наука, 1981. 336 с.
5. Кобозева И. М. Лингвистическая семантика. Москва, 2000. 350 с.
6. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підручник. Вид. 2-ге. Київ: Академія, 2008. 368 с.
7. Левицкий В. В. Семасиология. Винница: Новая Книга, 2006. 512 с.
8. Кузнецов А. М. От компонентного анализа к компонентному синтезу. Москва: Наука, 1986. 126 с.
9. Никитин М. В. Основы лингвистической теории значения. Москва: Просвещение, 1988. 324 с.
10. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики. Київ: Наукова думка, 1988. 240 с.
11. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
12. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы. Москва: Изд-во АН СССР, 1962. 287 с.
13. Trier J. Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes. *Die Geschichte eines sprachlichen Feldes von den Anfängen bis zum Beginn des 13. Jahrhunderts.* Heidelberg. 1974.

REFERENCES

1. Hromko T. V. Neohrafycheskaia leksyka tsentralnoukraynskoho rehyona kak obyekt ukrainskoyi dyalektolohyy [Geographical vocabulary of the Central Ukrainian region as an object of Ukrainian dialectology]. *Regional socio-humanitarian researches: history and contemporaneity: materials of the VII international scientific conference on January 25–26, 2018. Prague: Vědecko vydavatelské centrum “Sociosféra-CZ”, 2018. S. 24–26 [in Ukrainian].*

2. Hromko T. V. Semantyka narodnykh heohrafichnykh terminiv hovirky sela Pishchanyi Brid Dobrovelychkivskoho raionu [Semantics of folk geographical terms of the dialect of Pishchany Brid village of Dobrovelychkivskyy district]. Naukovi zapysky. Seriya: Filolohichni nauky. Studia semasiologica. Kropyvnytskyi: RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 2017. Vypusk 160. S. 202–217 [in Ukrainian].
3. Hromko T. V. Suchasni leksykohrafichni tekhnolohii opysu hovirky yak movnoi systemy [Modern lexicographic technologies for describing subdialect as a language system]. Naukovi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Vypusk 46. T. 1. Odesa: Helvetyka, 2021. S. 114–117 [in Ukrainian].
4. Karaulov Y. N. Lingvisticheskoye konstruirovaniye i tezaurus literaturnogo yazyka [Linguistic constructing and thesaurus of the literary language]. Moskva: Nauka, 1981. 336 s. [in Russian].
5. Kobozeva I. M. Lingvisticheskaya semantika [Linguistic semantics]. Moskva, 2000. 350 s. [in Russian].
6. Kocherhan M. P. Vstup do movoznavstva: pidruchnyk [Introduction to the Linguistics: a textbook]. Vyd. 2-he. Kyiv: Akademiia, 2008. 368 s. [in Ukrainian].
7. Levitskiy V. V. Semasiologiya [Semasiology]. Vinnitsa: Novaya Kniga, 2006. 512 s. [in Russian].
8. Kuznetsov A. M. Ot komponentnogo analiza k komponentnomu sintezu [From component analysis to component synthesis]. Moskva: Nauka, 1986. 126 s. [in Russian].
9. Nikitin M. V. Osnovy lingvisticheskoy teorii znacheniya [Foundations of the linguistic theory of meaning]. Moskva: Prosveshcheniye, 1988. 324 s. [in Russian].
10. Rusanivskiy V. M. Struktura leksychnoyi i hramatychnoyi semantyky [Structure of lexical and grammatical semantics]. Kyiv: Naukova dumka, 1988. 240 s. [in Ukrainian].
11. Selivanova O. O. Suchasna lnhvistyka: terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics: terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillia-K, 2006. 716 s. [in Ukrainian].
12. Ufimtseva A. A. Opyt izucheniya leksiki kak systemy [Experience in studying vocabulary as a system]. Moskva: Izd-vo AN SSSR, 1962. 287 s. [in Russian].
13. Trier J. Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes. *Die Geschichte eines sprachlichen Feldes von den Anfängen bis zum Beginn des 13. Jahrhunderts*. Heidelberg 1974.